

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

תוכן עניינים

- א. לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם להשאילן ולשאול מהן להלוותן וללוות מהן לפורען ולפרוע מהן1
- ב. אמר לך תברא עדיף.....5

דף ב.

א. לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם להשאילן ולשאול מהן להלוותן וללוות מהן לפורען ולפרוע מהן

אמרו חז"ל שבארץ ישראל¹ שאדוקין הם מאד בעבודה זרה, שלשה ימים לפני אידיהם² כלומר חגאותיהם שחוגגים לעבודה זרה³, מלבד יום האיד אסור לשאת ולתת עמהם.

טעם האיסור שמא יתהנה או ירויח הגוי במשאו ומתנו עמו, וכיון שהוא כל כך סמוך ליום איד שלו ילך ויודה וישבח לע"ז על זה ביום האיד שבא לפניו⁴, והרי זה הישראל שנשא ונתן עמו גרם לייקר שם ע"ז ועובר משום (שמות כג פסוק יג) וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִּזְכְּרוּ לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ.

ובחז"ל אינו אסור⁵ אל ביום חגם בלבד. כמו שיבואר להלן דף יא בעזה"ת.

¹ שו"ע ונו"ב יו"ד קמח א

² בר"ב במשנה כתב אידיהם שם כינוי לגנאי לחניהם ולמועדיהם, ובפיה"מ כתב . לא התיר לעצמו לקרותם חגים לפי שהם הבל על האמת, ובתוי"ט כתב שאסור לקרותם מועדים

³ ברמב"ם הל' ע"ז פ"ט ה"ד: נוצרים ע"ז הם, וכן פסק בהל' מאכלות אסורות פ"א ה"ז. ועיין ריטב"א כאן וז"ל "פירשו תלמידי רש"י ז"ל משמו דדוקא אידים רחוקים בדקתני סיפא ואלו הן אידיהן כו', והקשו בתוספות ז"ל מדאמרין בגמרא נוצרי לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור, והיינו משום איד דעבדי בכל שבוע ביום ראשון, אלמא מתניתין אפילו באיד קרוב, והא דקתני אלו הן אידיהן דיבר התנא במה שהיה נוהג בזמן ההוא". ועיין ביד דוד כאן

⁴ לבוש שם וט"ז א וש"ך א

⁵ שו"ע ונו"ב שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

לפיכך בארץ ישראל שלשה ימים לפני החג – איד של עובדי ע"ז ובחול ביום החג אסור בין ליקח בין למכור להם דבר המתקיים אפי' הוא דבר שאינו ראוי להקרבה, מפני שהגוי שמח בו בדבר המתקיים עד יום חגו בין במכירה בין בקנייה. בקנייה הוא שמח על החפץ שבידו⁶, ובמכירה הוא שמח על המעות שבידו, ואזיל ומודה לעבודה זרה ביום איד שלו הסמוך⁷.

ודבר שאינו מתקיים כגון ירקות ותבשיל מותר למכור להם עד יום אידם⁸, שאין הגוי שמח בו כל כך כיון שלא יתקיים בידו שהולך לאיבוד ולא אזיל ומודה, אבל לקנותו מהם ודאי אסור דאזיל ומודה שמכרו ולא הופסד בידו וגם המעות הם בידו.

ודבר הראוי להקרבה אפי' כשאינו מתקיים אסור משום (ויקרא יט פסוק יד) וּלְפָנַי עֹר לֹא תֵתֵן מִכָּשָׁל, אם לא כשיש לו כבר מאותו המין, שאינו עובר משום ולפני עור⁹.

וכן אסור להשאיל לו כליו ולהלוותו מעות בלא ריבית כיון שיש לו הנאה ורווח מזה, וכן גם לשאול ממנו, וללות ממנו בין בריבית בין בלא ריבית אסור, שחשיבות היא לו שהישראל צריך לו ומתהני ביה ואזיל ומודה.

אבל להלוותו בריבית מותר, מפני שהוא מצער שצריך ליתן לו ריבית.

ואסור לפרוע לו חובו בין בשטר בין שלא בשטר, שנהנה הגוי הגוי ושמה שנפרע חובו אף על פי שהיה לו שטר עליו.

וכן אסור ליפרע מהן מלוה בשטר או על המשכון מפני ששמה הגוי שנפטר מחובו ואזיל ומודה, אבל מלוה על פה מותר ליפרע ממנו אפילו ביום איד שלו מפני שהוא כמציל מידו. וכשידם תקיפה עלינו אפילו מלוה בשטר מותר ליפרע מהם, שחשוב כמציל מידם, וכן אפילו מלוה בריבית שהגוי נותן לו ריבית לישראל ואפילו יש לו משכון ביד מותר ליפרע מהם, שמפני

⁶ דחזי ליה קמיה ביום חגו ואזיל ומודי. ש"ך ב

⁷ עי' בשו"ת מעשה אברהם חיו"ד סי' ל"ה באיש א' שקיבל עליו להתענות ביום א' מהשבוע וביום הששי מסוף השבוע והכס א' מוחה בידו באמרו שאסור להתענות לא ביום ראשון שהוא יום איד של הנוצרים ולא ביום הששי שהוא יום איד של הישמעאלים דהוי כאזיל ומודה לע"ז ועיי"ש במ"ש בזה והעולה מדבריו שאין בזה משום אזיל ומודה ואין שום איסור להתענות באלו הימים עיין שם באריכות

⁸ שם ושם

⁹ כנה"ג בהגהות הטור אות ה' מהדו"פ.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

שידם תקיפה עלינו בקל הם מעלילים עלינו ומפקיעים אפילו מלוח בשטר, ואפילו משכון ביד הם מפקיעים ומוציאין מידינו, והוי הכל כמציל מידם¹⁰.

אולם יש אומרים שרק במשכון שהלוח עליו בריבית הם מעלילין להוציא, אבל משכון בלא ריבית אין נפרעין אפילו בימינו, שאין מעלילין כל כך להפקיעו, ואדרבה שמח ואזיל ומודה שפרע חובו והוחזר לו משכונו.

ולהלך דף יא: יבואר בעזה"ת שאם הוא יום חג שאינו קבוע שאינם עושים אותו בכל שנה אפילו ביום חגם מותר¹¹.

יש אומרים¹² שאין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמניהם שהיו הגוים אדוקים בע"ז והיו יודעים בטיב ע"ז לעובדה, אבל גוים שבזמן הזה לאו עובדי ע"ז הם ואינם יודעים בטיב ע"ז ולכן אין דרכו לילך ולהיות מודה לעבודת כוכבים בשביל איזה הנאת משא ומתן וכיוצא¹³, לפיכך מותר¹⁴ לשאת ולתת עמהם אפילו ביום חגם ולהלוותם וכל שאר דברים מותרים, ואפילו נותנין המעות לכהנים מותר¹⁵, שאין עושין מהן תקרובות לע"ז או נוי לע"ז אלא הכהנים עצמם אוכלים ושותים בו.

ועוד שישב זה משום איבה¹⁶ אם נפריש עצמינו מהם ביום חגם ואנו שרויים ביניהם, ועיקר פרנסתנו מהם שאנו נושאים ונותנים עמהם כל ימות השנה, ואם היינו פורשין מהם ביום אידם היה לנו איבה גדולה מהם עד שלא היינו יכולין לעמוד.

אבל מה¹⁷ שהוא לצורך עבודתה או למשמשיה כגון מחתות ומעילים וכפות לעבוד בהם ע"ז אסור דהא תנן אין עושין תכשוטין ולולאות ונזמים וטבעות לע"ז ואין לך עושה גדול ממוכר וגם אסור למכור להם ספרים הראוין לזמר לע"ז¹⁸.

ואותן שיש להם עסק מו"מ מהדברים הנצרכים לע"ז אינם מצליחים ואינם עשירים עד יום מותם לפי שמספיקים תשמישים לע"ז¹⁹.

¹⁰ ש"ך שם ג

¹¹ ש"ך שם ד

¹² לשון השו"ע שם יב והוא דעת טור בשם הרשב"ם וכ"כ התוס' בריש המסכתא

¹³ מהר"ם מלובלין כאן בתוד"ה לפני

¹⁴ ואינה דבר שבמנין מדקאמר שמואל בגולה כו' וטעמא דאין אדוקין כולי האי שם. סה"ת ור"נ ורא"ש וש"פ.

ביאור הגר"א שם אות יד

¹⁵ רמ"א שם

¹⁶ הריטב"א בדף ח ע"א כתב שאם יש שם איסור תורה אסור אפילו משום איבה. ואם כן נראה שאיסור דלפני אידיהן הוא רק איסור דרבנן, דאל"כ לא היו מתירים לו, יעו"ש. וכך כתב רש"י בדף יב ע"א והר"ן בהידושו והמאירי. אולם החינוך (מצוה פו) מביא ש"א שהוא מן התורה.

¹⁷ דרכי תשובה שם י

¹⁸ כנה"ג בהגהות ב"י אות כ'

¹⁹ עיי"ש עוד בהגהות הטור ריש סי' זה שהביא מהם' חסידים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

לפיכך אם נכנס לעיר ביום חגם ומצאן שמחים שמח עמהם²⁰, שאינו אלא כמחניף להם שלא יטילו עליו איבה, ומכל מקום בעל נפש ירחיק עצמו מלשמוח עמהן אם יוכל לעשות שלא יהא לו איבה בדבר.

וכן אם שולח דורון לגוי בזמן הזה ביום חגם שאחר ניטל שקורין לו בל"א נייאר יאר רצה לומר שנה חדשה, והם יקחו להם לסימן טוב כשישלחו לו דורון ביום זה ושמחים בו, אם אפשר לו לישראל לשלוח הדורון מבערב קודם שתתחיל חגם והשנה החדשה, יעשה כי יהיה בטל סימנו, מכל מקום אם אי אפשר לשלוח לו מבערב ישלח לו בחגא משום איבה

וכבר התבאר במסכת סנהדרין דף סג: אסור לגרום²¹ לעובר כוכבים שידור או שישבע בשם עבודת כוכבים.

לפיכך יזהר²² מלהשתתף עם הכותים²³, שמא יתחייב לו שבועה ועובר משום (שמות כג פסוק יג) וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכֹּר לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ. ויש מקילין²⁴ בעשיית שותפות עם הכותים בזמנה²⁵, משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בע"א, ואף על גב דמזכירים הע"ז, מ"מ כוונתם לעושה

²⁰ ע"י בס' רוח חיים אות ב' שכ' בראובן שהיה רופא לגוים בשכר והלך לרפאותו ויהיה ביום אידו שהוא יום שנולד האותו איש ונתן לו הגוי במתנה פירות ויש לחוש שמא הוא מתקרבות ע"ז אם מותר לאוכלן או לא והשיב דלפי מ"ש הטוהמ"ח כאן דמותר לשמח עמהם משום איבה ה"נ מותר ליקח את הפירות משום איבה ע"כ יקחם וימסרם לגוים אחרים ולא יהנה מהם וכן משמע בש"ס ע"ז וכו' עיי"ש

²¹ שו"ע ונו"כ יו"ד קמז ג

²² בחדרין כ' משמע ודאי דאיסור זה מדרבנן דעיקר קרא לנודר בשמו או מקיים בשמו אתא, ומ"מ משמע מהבא דאם איסור השותפות עמו הוא משום שמא יתחייב שבועה ויזכור הע"ז שלו כ"ש שאסור להשיביו ואף על פי שאם ישיביו לא ישיב לו לשקר ולא יפסיד ישראל את ממונו לא מצינו שיהא הממון דוחה מצוה אפי' מן המצות דרבנן, ועכשיו שנוהגים היתר אפשר לומר לפי שנשבעין סתם בשם, ודעתם לבורא יתברך, ואף על פי שמועדים באמונתם מ"מ אינם מזכירים שם ע"ז בשבועתם, אלא שיש לחשוש לשמות הקדשים שמזכירים בשבועתם ואף על פי שאינם אלהות הם נשבעים בהם והוא ענין של ע"ז כמש"כ לעיל, אבל מ"מ אינו דבר שיהא אדם חייב למנוע את הרבים מכך שאינו אלא דרך חסידות, וראיה לזה ממה דאמרין במגילה תיתי לי דלא עבדית שותפות בהדי כותי משמע שרוב העולם לא היו נוהגים בכך וכ"כ בתוס', וראה במגן גבורים או"ח סי' קנ"ו סק"א, ובגהש"ס ציין לחזקוני עה"ת בראשית כ"א ל"א ושם פ' כ"ו לג', וע' בבנין אריאל פ' תולדות פס' השבעה לי אידך היה מותר ליעקב לקבל שבועה כו', ובס' הלכה אדם מישראל פ' מה שאמר אאע"ה אנכי אשבע אחרי כרתו ברית עם אבימלך דהיינו שהתנה עמו שאם יהיה ביניהם דו"ד השבועה שייכת לאברהם ולא לאבימלך משום לא ישמע על פיד, וראה בבעל הטורים תצא פס' לא תחרוש בשור וחמור יחדיו טהור וטמא שלא ישתתף צדיק עם רשע וע' שו"ת הרא"ש כלל י"ח אות י"א.

²³ שו"ע ונו"כ או"ח קנו

²⁴ רמ"א שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

שמים וארץ אלא שמשתפים שם שמים ודבר אחר, הרי אינם מוזהרין על השתוף²⁵.

ולשאת ולתת עמהם בלא שותפות, לכ"ע מותר אם אינו סמוך ליום חגיהם²⁶. ואשרי מי שאפשר לו ליזהר מלישא וליתן עמהם ביום אידם, שלא למכור להם דבר המתקיים ושלא לקנות מהם דבר שאינו מתקיים, ושלא לקבל מהם דורון, ושלא להלוותן בלא ריבית, ושלא לפורעם ושלא ליפרע מהם מלוה בשטר, שבכל אלו אזיל ומודה לע"ז. ואפילו כשמקבל ממנו דורון שמחשיבו²⁷.

אולם בזמן הזה מותר לשאת ולתת עם הגויים בימי חגיהם, ולהלוותם כמו בכל ימות השנה ונוהגים בזה היתר וסמכין שהגויים עכשיו אינן עובדי ע"ז הן.

ואף על פי שאנו מלוין להם מעות והם נותנין אותם לגלחים מותר, שאין הגלחים קונין מהם לא נוי לע"ז ולא תקרובת, אלא אוכלין ושותין בהם.

ב. אמר לך תברא עדיף

כבר התבאר במסכת מגילה דף כה: וסנהדרין דף סג: שלמרות שליטנות אסורה, מותר²⁸ להתלוצץ בעובדי כוכבים. ופשוט דהוא הדין דמותר להתלוצץ מאנשים המלעיגים על התורה ועל המצות²⁹. אך אסור לומר לעובד כוכבים דרך לעג או לציון אלהיך יהיה בעורך, או יצליח מעשיך כיון שהעובד כוכבים סובר שבאמת אינו מתלוצץ, ונמצא מחזיק ידי העובד כוכבים בזה³⁰. אך מותר לומר לו אלוקים יהיה בעורך³¹.

²⁵ ולא מצינו שיש בזה משום: ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד) ר"ן ספ"ק דע"ז ור' ירוחם נ"ז ח"ה ותוס' ריש פ"ק דבכורות

²⁶ הגהות מיימוני פ"ק מהלכות ע"ז

²⁷ גוים שבחול"ל אינם עובדים ע"ז הם, שאין אדוקין בה כל כך לפיכך הקילו בהן. ולא רצו להחמיר מפני שאין אנו יכולין להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם, שביניהם אנו יושבים ופרנסתינו מהם, ועוד משום יראת האיבה שיחיה להם עלינו מחמת זה שאנו מרחיקין מהם כל כך.

²⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד קמז ה

²⁹ חפ"ז חיים – חובת השמירה פרק יד

³⁰ דלא כהרמ"א והלבוש שם שהתירו "שאין לזה היתר כלל וכבר הצעתי כן בפני מו"ח ז"ל וקבע כן להלכה בשמ"י. ט"ז שם ס"ק ב

³¹ ש"ך שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

הגר אסור לו להזכיר שם ע"ז אפי' כדי להתלוצץ בה, ואסור לו להזכיר בשמם בשום ענין³².

מי שפרנסתו להיות מורה בבתי הספר של המדינה³³ בדברי ימי היונים והרומים, או שאר דתות והבלים, צריך לדבר בלשון שיבינו שהם עניני שטות והבל, איך שדבר הבל זה עשו, ודבר הבל זה אשר אפילו קצת בן דעת ימאס בזה.

³² דרכ"ת שם טו מהנה"ג

³³ שו"ת אנרות משה יורה דעה חלק ב סימן נג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

